

MAŁGORZATA ŁAWICKA, JÓZEF NIEMCZYK
*Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
w Warszawie*

ZNACZENIE PROGRAMU LEADER (NA PRZYKŁADZIE IRLANDII)

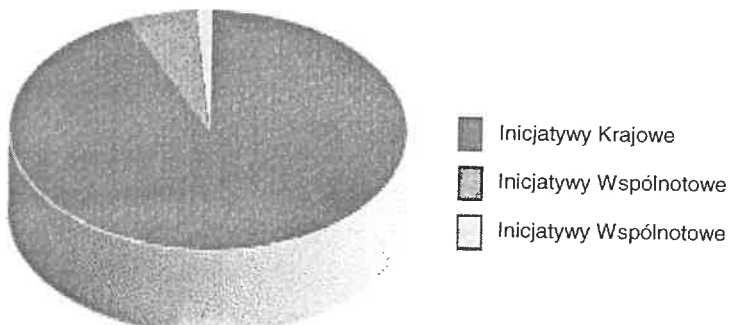
1. Wprowadzenie

Zgodnie z ustaleniami w sprawie polityki strukturalnej - istotą działań Unii Europejskiej (UE) w tym zakresie jest uzupełnianie lub wspieranie odpowiednich działań narodowych. Są one wyznaczane na drodze ścisłych konsultacji pomiędzy Komisją Europejską a odpowiednim państwem członkowskim oraz jego kompetentnymi władzami i organami. Uwzględniając krajowe przepisy i stosowane procedury prawne każdego państwa członkowskiego ustala się partnera ekonomicznego i socjalnego, wyznaczonego przez państwo członkowskie na poziomie narodowym, regionalnym lokalnym lub innym, gdzie wszystkie strony działają jako partnerzy dążący do realizacji wspólnego celu.

Środki Funduszy Strukturalnych wspierają⁽¹⁾:

- w 90% - Inicjatywy Krajowe (National Initiatives)
- w 9% - Inicjatywy Wspólnotowe - 13,46 mld ECU (Community Initiatives); pomoc podjęta z inicjatywy Wspólnot pozwala Komisji na udostępnianie zasobów specjalnych przeznaczanych na wspieranie zadań o szczególnym znaczeniu dla celów Wspólnoty.
- 1% - przeznaczone są na środki innowacyjne (Innovative Measures).

Poniżej przedstawiamy ujęcie graficzne tej struktury.

(1) DG XVI - Regional Policy and Cohesion - ERDF Guide (Available funding - Breakdown among types of measure 1994-1999).

Jednym z przedsięwzięć mającym na celu wsparcie rozwoju strukturalnego UE jest Inicjatywa UE - Program Leader, którego drugi etap realizowany jest od 1994 r.

Na realizację Programu Leader II w latach 1994-1999 przeznaczono 1755 mln ECU z czego 1000 mln ECU zarezerwowanych jest dla obszarów Celu 1⁽²⁾. **Cel 1 ma za zadanie promowanie rozwoju i dostosowania strukturalnego regionów zacofanych pod względem rozwoju.** Środki na jego finansowanie pochodzą z:

1. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund- ERDF) - w ramach zadania powierzonego na mocy Artykułu 130 c Traktatu, celem ERDF jest udzielanie pomocy regionom objętym Celem 1 i 2 oraz dodatkowo uczestniczenie w operacjach Celu 5 b. Szczególne wsparcie dotyczy⁽³⁾ inwestycji produkcyjnych mających na celu tworzenie lub utrzymanie stałych miejsc pracy, inwestycji infrastrukturalnych;
2. Europejskiego Funduszu Socjalnego (ESF- European Social Fund) - zgodnie z zapisem Artykułu 123 Traktatu, priorytetowym zadaniem ESF jest udzielanie pomocy przy realizacji Celów 3 i 4 oraz dodatkowo udzielanie pomocy przy realizacji Celów 1,2 i 5 b. Główne zadania to: ułatwianie dostępu do rynku pracy, promowanie równych szans na rynku pracy, rozwoju umiejętności i kwalifikacji zawodowych, stymulowanie tworzenia nowych miejsc pracy;
3. Podstawowego funduszu zasilającego rolnictwo UE, tj. Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF- European Agriculture Guidance and Guarantee Funds). Pomoc ze strony sekcji Orientacji EAGGF dotyczy w szczególności następujących zadań: wzmocnienia i reorganizacji struktur rolniczych jak również leśnych, włączając struktury służące sprzedaży i przetwarzaniu produktów rolnych i leśnych, oraz pomocne w niwelowaniu skutków oddziaływania czynników naturalnych na rolnictwo. Zapewnienia przekształcenia produkcji rolnej oraz wsparcia rozwoju działalności uzupełniającej rolników obojga płci, zapewnienia rolnikom odpowiedniego standardu życia, pomocy w rozwoju struktury społecznej terenów wiejskich, ochronie środowiska i krajobrazu wiejskiego. Sekcja orientacji EAGGF udziela także pomocy technicznej i organizuje działania operacyjne, oraz wspiera badania lub projekty pilotażowe dotyczące dostosowania struktur rolniczych i promocji rozwoju terenów wiejskich na szczeblu wspólnotowym.

(2) DGXVI - Regional Policy and Cohesion - ERDF Guide.

(3) Council Regulation (EEC) No 2083/93 of 20 July 1993 - O.J.No L 193/34 - 31.07.93.

Za szczególnie ważne dla realizacji zadania uznaje się⁽⁴⁾:

- bezpośrednie inwestycje w produkcję w celu utworzenia miejsc pracy;
- rozwój infrastruktury dla rozwoju gospodarczego, z uwzględnieniem sieci powiązań transeuropejskich oraz na rzecz ochrony środowiska;
- pomoc małym firmom w celu wykorzystania lokalnego i regionalnego potencjału - działalność badawczo-rozwojowa;
- inwestycje w infrastrukturze szkolnictwa i służby zdrowia;
- szkolenie zawodowe, pomoc w zatrudnieniu;
- rozwój regionów wiejskich.

2. Teoretyczne założenia Programu Leader⁽⁵⁾

Poprzez rozwój (społeczno - gospodarczy - dop. własny), który jest zadaniem programu Leader - rozumie się ogólnie biorąc - zmiany strukturalne pociągające za sobą:

- wzrost standardu życia;
- wzrost aktywności gospodarczej podmiotów lokalnych;
- dominację działalności gospodarczej w oparciu o własną akumulację ekonomiczną;
- stymulację procesów rozwojowych, zarówno w sensie ekonomicznym jak i przy utrzymywaniu równowagi ekologicznej.

Według definicji formułowanej przez OECD (1990 r) doskonały rozwój wsi powinien polegać na dużej aktywności lokalnej społeczności, dobrze wykształconej, żyjącej w odrębnych warunkach, w zdrowym środowisku, przy dobrze funkcjonujących usługach, dobrze zarządzanej, rozwijającej się gospodarce i otaczającej pietyzmem swoje dziedzictwo kulturowe.

Potrzeby działań, a tym samym istota rozwoju wsi i rolnictwa została również sprecyzowana w tzw. Deklaracji z Cork (Cork Declaration a Living Countryside) w listopadzie 1996 r, na zakończenie prezydencji Irlandii w Unii Europejskiej⁽⁶⁾. Autorzy zachęcają między innymi do;

- podnoszenia świadomości społecznej w zakresie potrzeb rozwoju lokalnego;
- kreowania atrakcyjnego poziomu życia i pracy na wsi;
- kreowania powszechnej aktywności w zakresie rozwoju wsi;
- promowania trwałego rozwoju wsi, z uwzględnieniem trendów światowych.

(4) Council Regulation (EEC) No 2081/93 of 20 July 1993 - O.J.No L 193/5 - 31.07.93.

(5) Poz. B.Kearney i inni - EU Leader I...op.cit.,s.:15,16, 21-23.

(6) Poz. Government of Ireland - Report of the Rural Development....op.cit., s. 35.

Jeżeli chodzi o Program Leader to ujmując rzecz praktycznie - jest on wieloaspektowym działaniem administracji państwowej, samorządowej i podmiotów prywatnych w celu kreowania rozwoju lokalnego, czyli zmian strukturalnych na wsi i w rolnictwie, **inaczej mówiąc kształtowanie wielofunkcyjnej nowoczesnej wsi i rolnictwa**. Z punktu widzenia teoretycznego opiera on się na trzech zasadach :

1. Po pierwsze partnerstwie (samodzielności - dop. własny) i decentralizacji - „partnership for subsidiarity”. Sprowadza się ono do zacieśnienia współpracy administracji różnych szczebli (w pionie - dop. własny) oraz wszystkich lokalnych podmiotów (w poziomie - dop. własny). W tym celu musi się wykształcić nastawienie (postawy) do zrealizowania wspólnych potrzeb. **Oczywiście, w warunkach gospodarki rynkowej, każdy z uczestników lokalnych działań musi realizować jednocześnie własny interes. Nie może to być działanie charytatywne.** Inaczej mówiąc - musi to być działalność dochodowa dla wszystkich uczestników. Zatem bez wsparcia zewnętrznego nie zawsze byłoby to możliwe. **O powodzeniu każdego Programu świadczy zawsze stabilizacja zatrudnienia.**
2. Drugą zasadą - „Animation and capacity building” - jest wzrost świadomości (potrzeb zmian - dop. własny) oraz postępu społeczno-organizacyjnego, polegającego na utrwaleniu się powiązań pomiędzy wszystkimi podmiotami lokalnymi - wzrostu kwalifikacji (know how development), informatyki, co uwidacznia się zawsze w większej aktywności gospodarczo-społecznej.
3. Trzecią zasadą musi być staranne zaplanowanie strategicznego (średnio-okresowego, wieloaspektowego) lokalnego programu rozwoju. Wyróżnia się następujące cechy takiego programu:
 - szerokie oddziaływanie na społeczność lokalną,
 - bezkonfliktowość,
 - gwarancja stabilnego rozwoju, w tym dla małych przedsiębiorstw, w oparciu o lokalne zasoby.

3. EU LEADER I

Idea programu LEADER została sprecyzowana we Wspólnocie Europejskiej w 1991 r. Pierwszy dokument na ten temat został opublikowany 19 marca 1991 r. (Liasons entre action developement deleconomie rurale). Jego istota polega na ukierunkowaniu pomocy dla wsi i rolnictwa, analogicznie do innych programów, np. STRUDER, zaadresowanych głównie do działań pozarolniczych. Trzeba pamiętać, że obok programu LEADER ma miejsce bezpośrednie wspieranie lokalnych podmiotów gospodarczych, np. gospodarstw rolniczych w rejonach

słabiej rozwiniętych, poprzez płatności kompensacyjne oraz płatności dla gospodarstw położonych na obszarach o niesprzyjających warunkach przyrodniczych dla prowadzenia produkcji rolniczej.

W Irlandii Minister Rolnictwa po wyselekcjonowaniu 16 terenowych Grup (biur) operacyjnych⁽⁷⁾ (spośród 34, które zgłosiły się do udziału) zainaugurował program LEADER w styczniu 1992 r. Grupy pokryły swoim zasięgiem prawie całą Irlandię (61% powierzchni, 30% ludności), w tym region Midland, który wraz z regionem Border, a zwłaszcza West jest zaliczany do trzech najsłabiej rozwiniętych części Irlandii (do 1993 r. wykreowano ponad 2350 projektów).

LEADER obejmuje względnie wyludnione regiony Irlandii, zwłaszcza w okresie 1986 - 1991 r. Średnia gęstość zaludnienia w regionach działania Programu wynosiła 25 osób na 1 km kwadratowy (od 10 osób w Erris do 39 osób w Wexford). Średnia gęstość zaludnienia w Irlandii wynosi ponad 50 osób na 1 km kwadratowy.

LEADER objął regiony o względnie dużym bezrobociu - od 13% w West Cork do 33% w Erris.

Wspólnota Europejska przeznaczyła na pierwszy etap programu LEADER w Irlandii - 20,803 mln funtów irł; rząd irlandzki wyasygnował na Cele Programu - 13,896 mln funtów. Łączne wydatki LEADERa I w Irlandii, uwzględniając finansowanie prywatne, koszty pośrednie - wyniosły 77,0 mln funtów irł. Pierwszy etap LEADERa był realizowany w praktyce pomiędzy majem 1992 a kwietniem 1994 r. Struktura wydatków dla poszczególnych subprogramów była w tym okresie następująca⁽⁸⁾:

- 51% na wspieranie rozwoju turystyki wiejskiej (Rural Turism Projects); planowano 42%, w tym na budowę pól golfowych, rozwój sportów wodnych, obiektów tradycji i kultury narodowej i innych;
- 20% na rozwój małych przedsiębiorstw - Small Enterprises Projects, głównie zakładów rzemieślniczych (planowano 16%), np. mechanicznych, tekstylnych, odzieży skórzanej, stolarskich, komputerowych i innych;
- 19% na rozwój naturalnych możliwości produkcyjnych gospodarstw rolniczych, leśnych i rybackich - Rural Turism Projects (planowano 12%). W tym subprogramie dominowały projekty rozwoju produkcji żywnościowej (rolniczej, ogrodniczej, rybackiej, przetwórczej). Zaledwie 5 projektów dotyczyło produkcji leśnej;
- 8% wydatków, zgodnie z planem - przeznaczono na zmianę kwalifikacji zawodowych osób w wieku produkcyjnym;

(7) W praktyce pracę rozpoczęło 17 Grup w związku z praktycznie oddzielnym funkcjonowaniem podgrupy. West Cork /wydzielonej z grupy Duhallow/ - por. B.Kearney, G.E.Boyle and J.A.Walsh - EU LEADER. Initiative in Ireland. Evaluation and Recommendations. DAFF. Dublin 1995, s.1,2.

(8) Tamże - s.: 2,58.

- techniczna obsługa Programu LEADER objęła 4% wydatków (dwa razy mniej planowano), zatem względnie mało. Warto w tym miejscu powiedzieć, że znacznie ważniejsze miejsce w wydatkach Programu zajmują koszty administracyjne, sięgające 15% całości wydatków. Mimo to uważa się, że pod tym względem Program LEADER jest tańszy, mniej zburokratyzowany, niż tradycyjne agencje kreujące rozwój gospodarczo-społeczny.

Charakterystyczne jest, że część spośród 2353 projektów w ogóle nie wymagało zewnętrznego finansowania. Projekty te były realizowane w oparciu o środki lokalne. Tymczasem projekty niektórych Grup wymagały dofinansowania, aż do wysokości 90% ich wydatków. Analiza skuteczności realizacji projektu LEADER w Irlandii wskazuje na faktyczne wykreowanie do grudnia 1993 r. - 1445 nowych miejsc pracy. Ocenia się, że potencjalnie liczba nowych miejsc pracy powinna wynosić 2809 osób⁽⁹⁾. Zatem uogólniając - **koszt wykreowania (dofinansowania) jednego miejsca pracy wyniósł ok. 12 350 funtów irl., czyli ponad 20 000 dolarów amerykańskich.** Oczywiście poza wymiernymi efektami również istotne są zmiany świadomościowe, zwiększenie kwalifikacji zawodowych (często przyuczenie do nowego zawodu), zwiększenie aktywności zawodowej itp.

4. EU LEADER II

Pozytywna ocena Programu LEADER I, w tym w Irlandii - zadecydowała o jego kontynuowaniu w postaci wspomnianej kolejnej edycji - LEADER II, do realizacji w latach 1994 - 1999 r. Łączne wydatki zaplanowane w ramach tego drugiego etapu wynoszą w Irlandii 132 mln funtów irl. (163,3 mln ECU)⁽¹⁰⁾, w tym:

- dofinansowanie UE - 54,18 mln (67,0 mln ECU),
- dofinansowanie rządu irlandzkiego - 23,11 mln (28,6 mln ECU),
- oraz sektor prywatny - 54,80 mln (67,7 mln ECU).

Rozkład ogólnych wydatków w ramach Programu LEADER II, poszczególnych latach jest następujący (w mln ECU):

- 17,6 - 1995,	- 40,1 -1998,
- 25,3 - 1996,	- 40,1 -1999.
- 40,1 - 1997,	

Jest to więc w porównaniu do LEADERa I - program dwukrotnie dłuższy i dwukrotnie droższy.

(9) Tamże - s.: 80.

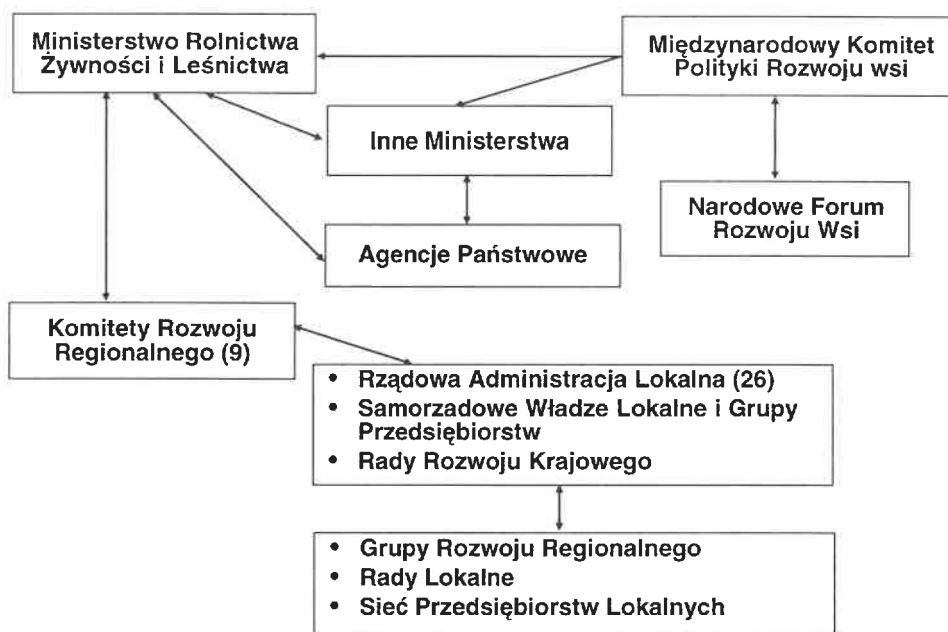
(10) Por. DAFF - Operational Programme for the Implementation of the EU LEADER II Initiative in Ireland 1994 - 1999. Dublin 1995, s.: 9,57.

Zakładano również oparcie działalności Programu na relatywnie większej ilości Grup (35-40). Do udziału w Programie zgłosiło się 48 Grup. W celu skoordynowania lokalnych programów rozwoju gospodarczo-społecznego - wszystkie działania z tego zakresu (Groups of LEADER II Programme, County Enterprises Boards, Area Development Management Ltd, Area Partnership Companies) mają być realizowane w ramach jednego operacyjnego, scentralizowanego Programu Rozwoju Lokalnego - Operational Programme for Local Urban and Rural Development.

Znaczenie tego Programu ma charakter uzupełniający w stosunku do rządowego Operacyjnego Programu Rozwoju (Operational Programme for Agriculture, Rural Development and Forestry 1994 -1999). W ramach Programu Rozwoju Lokalnego w każdym spośród 26 krajów (county) utworzono jednostki koordynujące⁽¹¹⁾. (por. rys. 1 - Schemat realizacji polityki rozwoju regionalnego wsi i rolnictwa w Irlandii).

Rys. 1

Schemat realizacji polityki rozwoju regionalnego wsi i rolnictwa
(instytucje) w Irlandii

Źródło: Government of Ireland - Report of the Rural Development Policy Advisory Group. Dublin. Czerwiec 1997, s.109.

(11) Tamże - s.: 24, 25. W grudniu 1995 r powołano w Irlandii - The Rural Development Policy Advisory Group - ciało doradzające Ministrowi w sprawie rozwoju wsi (Por. Government of Ireland - Report of the Rural Development Policy Advisory Group. Dublin, Czerwiec 1997, s. 15).

Program Operacyjny Leadera II został podzielony na cztery podprogramy (etapy):

- pierwszy, polegający na zorganizowaniu Grup wraz z zarządami (Boardami), wewnętrzną strukturą organizacyjną, przeszkoleniem kadry, zwłaszcza dyrektorów;
- drugi animacyjno - projektowy, sprowadzający się do kreowania i finansowania konkretnych działań, w tym administracyjnych, biznesplanów, szkoleń w takich dziedzinach jak:
 - turystyka wiejska,
 - rozwój małych przedsiębiorstw, rzemiosła i usług ,
 - rozwój nowych możliwości produkcyjnych (rolnictwa, leśnictwa, rybactwa) oraz rynków zbytu,
 - ochrona i polepszenie stanu środowiska naturalnego oraz warunków życia (odociągi, kanalizacja).

Poziom wsparcia finansowego z zewnątrz - poszczególnych projektów jest zróżnicowany i wynosi⁽¹²⁾:

- 80% kosztów administracyjnych,
- 100% kosztów szkoleń, biznesplanów oraz
- 50% kosztów projektowanych działań w danych sektorach;
- - trzeci podprogram - obliczony jest na współpracę ze strukturami spółdzielczymi w Irlandii /tym zagranicznymi np. z Irlandii Północnej/, zwłaszcza w zakresie handlu, turystyki, rzemiosła, produkcji specjalnych rodzajów żywności;
- - czwarty podprogram - zakłada wsparcie dla niektórych wyspecjalizowanych Grup Programu, które w ramach współpracy międzynarodowej będą organizowały:
 - sieć komputerową (w tym internetową),
 - międzynarodowe przedsiębiorstwa handlowe (zwłaszcza w gospodarce żywnościowej oraz rybnej),
 - turystykę na bazie dorobku kultury narodowej („celtic cultural tourism links”),
 - rozwój i ochronę naturalnego środowiska.

Program Leader II omówiony na przykładzie Irlandii stanowi jedną z 13 obecnie funkcjonujących Inicjatyw UE i realizowany jest w obrębie regionów należących do Celu 1, 5 b i 6 . Głównym jego zadaniem jest stymulacja inicjatyw rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu lokalnym. Wsparcie dawane jest przede wszystkim lokalnym grupom działania oraz „kolektywnym organom wiejskim”.

(12) Por. DAFF - Operational Programme ... op. cit., s. 40.

Przejsie od Leader I jako eksperymentu pilotażowego, z dość skromnym budżetem, do bardziej ambitnego Leader II nie było łatwe i doświadczono pewnych trudności w jego wprowadzaniu. Generalnie, decentralizacja wprowadzania programów Leader doprowadziła do wzrostu biurokracji i opóźnienia w dostarczaniu dokumentów i płatnościach dla beneficjentów, jakkolwiek ocenia się, że sposób podejścia do projektu zmienił się na znacznie szerszy i wszechstronny, zmieniając również procedury finansowania. Niezwykle istotnym pozytywnym faktem jest to, że stworzona sieć powiązań programu Leader okazała się niezwykle istotną i wysoce użyteczną dla wszystkich grup w zakresie wymiany doświadczeń i wiedzy⁽¹³⁾.

5. Zakończenie - wnioski dla Polski

Rozważając, możliwości udziału Polski w tego typu przedsięwzięciach strukturalnych, należy wziąć pod uwagę zawarte w Agendzie 2000 oraz innych dokumentach stanowiska dotyczące reformy Funduszy Strukturalnych, a także Inicjatyw Unijnych. Generalnie Komisja Europejska stoi na stanowisku, że należy zredukować liczbę Inicjatyw, motywując to faktem, iż do ich realizacji służy aż 400 programów a także, że Inicjatywy często dotyczą tych samych zagadnień, do których odnoszą się główne programy. Komisja proponuje więc, aby ograniczyć działania w tym zakresie do następujących trzech dziedzin, w których dodatkowa wartość, jaką wnoszą działania wspólnotowe, jest najbardziej oczywista. Działania te to:

- transgraniczna, międzynarodowa i międzyregionalna współpraca służąca propagowaniu harmonijnych i zrównoważonych zasad planowania przestrzennego;
- **rozwój terenów wiejskich;**
- zasoby ludzkie, ze zwróceniem szczególnej uwagi na kwestię równości szans.

Projekty, które są realizowane w ramach innych Inicjatyw, będą włączone do programów służących realizacji poszczególnych Celów. Takie rozwiązanie umożliwi zmniejszenie do 5% udziału środków z Funduszy Strukturalnych, które są przeznaczone na realizację Inicjatyw UE.

Zgodnie z powyższym - Komisja zaproponowała⁽¹⁴⁾ zmniejszenie ilości Inicjatyw do 3 i przyznając im jasno określoną rolę we wdrażaniu środków będących przedmiotem wspólnego zainteresowania Unii jako całości poprzez współpracę pomiędzy regionami, państwami członkowskimi. Komisja zakłada, że

(13) European Commission DG VI - Situation and Outlook Rural Developments, lipiec 97.

(14) Agenda 2000: propozycje legislacyjne - Bruksela, 18 marca 1998.

część środków Funduszy Strukturalnych i Funduszu Kohezyjnego stanie się dostępna, przynajmniej w teorii, dla nowo przyjętych państw bezzwłocznie po ich przystąpieniu do Unii. Aby uniknąć poważnych problemów związanych z wchłonięciem środków pomocowych, ich wysokość w skali rocznej powinna być zwiększana stopniowo, nie przekraczając jednak poziomu 4 proc. PKB danego państwa, licząc łącznie pomoc z Funduszy Strukturalnych i Funduszu Kohezyjnego⁽¹⁵⁾.

Komisja zgodnie z Agendą 2000 r. proponuje przeznaczyć 38 mld ECU dla nowych krajów członkowskich poprzedzone 7 mld ECU dla okresu preakcesyjnego, na Fundusze Strukturalne i Fundusz Kohezyjny, w okresie 2000 - 2006 r. W końcu tego okresu, pomoc strukturalna dla procesu rozszerzania Unii Europejskiej mogłaby wynieść niemal 30 % całkowitego finansowania strukturalnego Unii⁽¹⁶⁾.

Pomoc w okresie poprzedzającym przystąpienie do Unii – z puli 45 mld ECU zarezerwowanej dla nowych państw członkowskich – byłaby dostępna począwszy od 2000 r. Środki finansowe, w stałej wysokości - miliarda ECU rocznie, byłyby przekazywane początkowo wszystkim krajom starającym się o przyjęcie do Unii, a następnie skierowane głównie do państw, które miałyby stać się członkami Unii w późniejszym terminie. Celem tej pomocy, w formie transferów z Funduszu Kohezyjnego, byłoby przede wszystkim dostosowanie infrastruktury w krajach-beneficjentach do poziomu Unii, zwłaszcza w dziedzinie transportu i ochrony środowiska. Korzystające z niej kraje mogłyby również zapoznać się z procedurami stosowanymi w przypadku operacji Strukturalnych⁽¹⁷⁾.

Posiadając wyżej prezentowane stanowisko należy przyjąć je za niezwykle istotne zwłaszcza, że określa dziedziny priorytetowe, które UE przewiduje do wsparcia w krajach starających się o członkostwo.

W listopadzie 1997 r. odbyła się konferencja LEADER, w której wzięli udział przedstawiciele około 800 Grup Inicjatywnych. Komisarz Fischler, z którego inicjatywy odbyło się to spotkanie, zdefiniował w swoim końcowym wystąpieniu zagadnienia, które zaplanował do dyskusji z kolegami w Komisji i Radzie. Były to kwestie⁽¹⁸⁾:

- konieczność powołania nowej Inicjatywy UE dotyczącej rozwoju obszarów wiejskich;
- wnioskowana nowa Inicjatywa powinna zawierać i kontynuować najistotniejsze elementy Programu Leader (partnerstwo lokalne, inicjatywy oddolne, nacisk na innowacje), podtrzymywanie jego eksperymentalnej natury, otwarcie sieci europejskiej dla grup lokalnych krajów kandydujących do Unii Europejskiej i ułatwianie transnarodowej współpracy pomiędzy obszarami wiejskimi;

(15) Agenda 2000.

(16) DG XVI - Newsletter No. 42 - lipiec 1997.

(17) Agenda 2000.

(18) Leader Magazine nr. 16 -1997/1998.

- poprzez prostsze i bardziej zrozumiałe procedury, we wprowadzaniu Inicjatywy, będzie przestrzegana zasada subsydiarności pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi i odpowiedzialnymi szczeblami. Komisarz uważa, że Inicjatywa UE mogłaby być dobrym testem innowacji organizacyjnych;
- wszystkie obszary wiejskie UE powinny korzystać z przystąpienia do programu Leader;
- nowa Inicjatywa UE powinna utrzymywać charakter „laboratorium” gwarantując pewność, że wszędzie istnieje możliwość dla testowania nowych idei i wymiany doświadczeń;
- niezawodne zasady programu Leader muszą zostać pogłębione, właściwe grupy muszą być wybrane w oparciu o jasne kryteria, porządkujące gwarancje bazy finansowej dla wybranych projektów;
- problem zatrudnienia powinien być mocniej związany z podniesieniem jakości życia i środowiska.

Wypowiedź Komisarza Fischlera oparta była na zawartych w Agendzie 2000 założeniach i dotyczyła planów głównie merytorycznej reformy Programu, ale warto pamiętać również o drugim niezwykle ważnym aspekcie korzystania ze wsparcia unijnego, a mianowicie budowy instytucji zdolnych do właściwego jego wykorzystania. Zapis dotyczący bezpośrednio Polski, zawarty w Agendzie 2000, mówi, że „jeżeli Polska zrealizuje w dziedzinie polityki regionalnej i strukturalnej zalecenia grupy zadaniowej ds. polityki regionalnej, będzie to duży krok we wdrażaniu *acquis*. Zakładając istnienie właściwych ram administracyjnych i znaczną poprawę w dziedzinie kontroli finansowej, Polska powinna być w stanie skutecznie wykorzystać unijne Fundusze Regionalne i Strukturalne w perspektywie średniookresowej. Rolnictwu trzeba zwłaszcza zapewnić spójną politykę rozwoju strukturalnego, **dotyczy to też obszarów wiejskich**”. Taki zapis obliguje stronę polską do właściwego przygotowania się do obsługi Funduszy Strukturalnych, przeznaczonych dla kandydatów na członków jak i samych członków. Pożądane byłyby realizowane obecnie programy pilotażowe, nawet w oparciu o środki budżetu państwa.

Reasumując, reforma Funduszy Strukturalnych, Funduszu Kohezyjnego oraz Inicjatyw Unijnych w żaden sposób nie ogranicza możliwości Polski co do uczestnictwa w tym Programie. W dokumentach unijnych wspomina się o krajach aplikujących do członkostwa w Unii, określając główne dziedziny, które Unia Europejska uznaje za priorytetowe, jak i nakreślenie roli programu Leader, w zacieśnianiu współpracy pomiędzy obszarami wiejskimi. Komisarz Fischler podkreślił w swoim przemówieniu iż Program Leader ma szczególne znaczenie dla krajów Europy Centralnej i Wschodniej. Mobilizacja populacji obszarów wiejskich i stosowanie w praktyce demokratycznych procesów decyzyjnych na

szczeblu lokalnym, pozwoli skonsolidować proces politycznej i gospodarczej transformacji. Podkreślił również fakt, że zauważalny jest wzrost zainteresowania filozofią tego programu w krajach Europy Środkowej i Wschodniej i że należy potraktować ten fakt poważnie i stworzyć sieć powiązań dla lokalnych grup z tych krajów⁽¹⁹⁾.

Zauważając coraz większą aktywność środowisk wiejskich, których inicjatywność powinna stać się motorem udziału w programie, najważniejszym zadaniem wydaje się być problem budowy przejrzystych struktur, odpowiedzialnych za tworzenie i realizację polityki strukturalnej, a w związku z tym i polityki regionalnej.